

Módszertani tájékoztató:

Az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények azonosítása és tőkepuffereinek meghatározása

Azon pénzügyi intézmények működésére, melyek rendszerszinten jelentősnek minősülnek a pénzügyi közvetítő rendszerben betöltött szerepük, valamint a reálgazdaság finanszírozásában betöltött súlyuk alapján kiemelt figyelmet kell fordítani. Az EU-szinten harmonizált pénzügyi szabályozás (Capital Requirements Directive IV –CRD IV) globális, ill. egyéb rendszerszinten jelentős intézményeket (Global and Other Systemically Important Institutions, G-SIIs / O-SIIs) különböztet meg.¹ Az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények azonosítását a tagállami illetékes vagy kijelölt hatóságok végzik. Az Európai Unió tagországainak évente felül kell vizsgálnia az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények – hitelintézetek és befektetési vállalkozások – körét.

Az egyéb rendszerszinten jelentős intézményekre önálló tőkepuffer is előírható, ami az intézmények sokkellenálló képességének erősítésére szolgál. Magyarországon az MNB jogosult a hazai székhelyű intézmények globálisan vagy egyéb rendszerszinten jelentősnek minősítésére, illetve ehhez kapcsolódó addicionális tőkepuffer meghatározására.

Az MNB a rendszerszinten jelentősnek minősített intézmények listáját, a rendszerszintű jelentőséget számszerűen kifejező pontértéket és a megállapított addicionális tőkepuffer mértékét évente közzéteszi.

1. Jogszabályi háttér

A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2013. évi CXXXIX. törvény 35. § (1) b) pontja, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 2013. évi CCXXXVII. törvény (Hpt.) 89. § (3) bekezdése alapján a makroprudenciális feladatkörében eljáró MNB meghatározza, és évente felülvizsgálja a Magyarországon székhellyel rendelkező, globálisan és egyéb rendszerszinten jelentős hitelintézetek és befektetési vállalkozások körét, és folyamatosan figyelemmel kíséri azok működését. A rendszerszinten jelentős hitelintézetek azonosítása az Európai Unióban egységes alapelvek mentén, az Európai Bankhatóság (EBH) Iránymutatásának (EBA/GL/2014/10) megfelelően történik.

A 2013. évi CXXXIX. törvény 35. § (2) pontja alapján az MNB jogosult az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények sokkellenálló képességének erősítése érdekében addicionális tőkepuffert előírni. A Hpt. 90. §-a alapján az ezen intézkedéssel érintett hitelintézetek az MNB által meghatározott tőkepuffert elsődleges alapvető tőkéből képzik, az 575/2013/EU rendelet (CRR) 92. cikkében meghatározott minimum tőkekövetelményen, a tőkefenntartási pufferen, az anticiklikus tőkepufferen és a felügyeleti felülvizsgálat keretében előírt többlettőkekövetelményen felül. Az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények tőkepuffere az 575/2013/EU rendelet 92. cikkében meghatározott teljes kockázati kitettséérték legfeljebb 3

¹ Magyarországon jelenleg nincs olyan hazai székhelyű intézmény, amely a Bázeli Bizottság által meghatározott értékelési módszertan szerint globális rendszerszinten jelentős intézménynek minősülne.

százaléka lehet, az MNB az Európai Bizottság engedélyével a teljes kockázati kitettségérték 3 százalékánál nagyobb tőkepuffer tartását is előírhatja.

2. Azonosítási módszertan

Az MNB az EBH Iránymutatásnak megfelelően határozza meg a magyarországi egyéb rendszerszinten jelentős hitelintézetek körét². A kétlépcsős azonosítási folyamat során elsőként az EBH Iránymutatás II. címébe foglalt ún. Alapmódszertan alapján történik az intézmények pontozása. A pontszámok annak a rendszerszintű negatív hatásnak a mértékét kívánják megragadni, melyet a hitelintézet esetleges fizetéseképtelensége, vagy valamilyen súlyos működési problémája okozhat. Második lépésben – kihasználva az EBH Iránymutatás 13. és 14. pontjai adta mozgásteret – saját fejlesztésű, a hazai bankrendszer sajátosságait figyelembe vevő, ún. Kiegészítő módszertan alkalmazására kerül sor. A végleges, a rendszerszintű jelentőséget kibővített indikátorrendszer szerint reprezentáló pontszámok az Alapmódszertan és a Kiegészítő módszertan összegzésével, az ún. MNB módszertan alapján állnak elő.

2.1. Alapmódszertan

Az EU-szinten harmonizált Alapmódszertan tíz, alapvetően piaci részesedést mérő mutatót foglal magában (1. táblázat). Ezen mutatók súlyozott átlaga alapján minden bankra előállításra kerül a rendszerszintű jelentőséget reprezentáló egyedi intézményi pontszám, amely 1 és 10.000 bázispont között vehet fel értéket. Azon intézmények, amelyek konszolidált szinten legalább 350 bázispontos pontszámot érnek el, rendszerszinten jelentősnek minősülnek. Az EBH Iránymutatás lehetőséget ad arra, hogy ezt a küszöbértéket – részletes indoklással – az illetékes nemzeti hatóság ± 75 bázisponttal megváltoztassa, amennyiben ezt a tagállam bankrendszerének egyedi tulajdonságai indokolják. Magyarország esetében a bankrendszer sajátosságai, a rendszerszintű jelentőség relatív mértékét megragadó pontszámok eloszlásának és a hitelintézetek relatív pozíciójának átrendeződése alapján az MNB eddig egy alkalommal, a 2020-as felülvizsgálat során azonosított rendszerszinten jelentősként hazai hitelintézetet 275 bázispontra csökkentett küszöbérték szerint.

1. táblázat: Az Alapmódszertan mutatói és súlyaik

Kritérium	Mutatók	Súly
Méret	Teljes eszközállomány	25,00%
Helyettesíthetőség	Belföldi pénzforgalmi ügyletek értéke	8,33%
	Uniós betétesek által elhelyezett magánszektorbeli betétek	8,33%
	Uniós hitelfelvevőknek nyújtott magánszektorbeli hitelek	8,33%
Komplexitás	Tőzsdén kívüli származtatott ügyletek értéke	8,33%
	Több joghatóságot érintő kötelezettségek	8,33%
	Több joghatóságot érintő követelések	8,33%
Összekapcsoltság	Pénzügyi rendszeren belüli kötelezettségek	8,33%

² A hazai befektetési vállalkozások közül jelenleg az MNB egyet sem minősít rendszerszinten jelentősnek.

	Pénzügyi rendszeren belüli eszközök	8,33%
	Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kinn lévő állománya	8,33%

Forrás: EBA

Az EBH Iránymutatás egyértelműen rögzíti, hogy az Alapmódszertan egyes mutatóinak kiszámításához a FINREP adatszolgáltatási táblacsomag mely adatait kell felhasználni. A FINREP adatszolgáltatásra nem kötelezett intézmények esetében az MNB a felügyeleti célú rendszeres adatszolgáltatásokat használja fel.³

2.2. MNB módszertan

Az MNB az egységes Alapmódszertant a Kiegészítő módszertan alkalmazásával fejlesztette tovább, hogy a rendszerszintű hatások teljesebb körét megragadja. Az MNB az EBH Iránymutatás által meghatározott opcionális mutatók közül ötöt választott ki, melyekkel az azonosítás a hazai sajátosságok figyelembe vételével pontosítható. Ezek használata a kritikus hitelintézeti funkciók és a bankközi összekapcsoltság sokrétűbb értékelését biztosítja. A kiegészítő mutatók kiválasztása során kiemelt szerepet játszott az adott mutató alapmutatókkal való minél alacsonyabb korreláltsága, a piaci részesedés alapú megközelítéssel való konzisztencia biztosítása és a megfelelő minőségű és mennyiségű adatok elérhetősége. A Kiegészítő módszertanban az állományi szemléletű mutatók mellett egy forgalmi típusú mutató (a fizetési tranzakciók értéke és darabszáma) valamint két hálózati centralitást mérő indikátor is megjelenik.

Az MNB módszertan szerinti, végleges pontszámok a mutatók intézményi súlyozott átlagaként állnak elő. Az MNB módszertanban a választható mutatók egy új, ötödik kritérium részeként szerepelnek. A módszertan öt kritériumának súlya azonos.

Az MNB – az EBH Iránymutatás III. címével összhangban – kvantitatív és kvalitatív értékelés alapján dönt az Alapmódszertan szerint jelentősnek minősülő intézményi kör bővítéséről. Ez elsődlegesen az MNB módszertan végeredményeként meghatározott intézményi pontszámokon alapul, de az MNB Pénzügyi Stabilitási Tanácsa további kvalitatív, szakértői értékelést is végez az EBH Iránymutatás III. címével összhangban.

³ <http://www.mnb.hu/felugyelet/adatszolgaltatas/hitelintezetek/2015-evi-adatszolgaltatas/21-2015-vi-29-mnb-rendelettel-modositott-51-2014-xii-9-mnb-rendelet-szerinti-adatszolgaltatas>

2. táblázat: Az MNB módszertan mutatói és súlyaik

	Kritérium	Mutatók	Súly
Alapmódszertan	Méret	Teljes eszközállomány	20%
	Helyettesíthetőség	Belföldi pénzforgalmi ügyletek értéke	20%
		Uniós betétesek által elhelyezett magánszektorbeli betétek	
		Uniós hitelfelvevőknek nyújtott magánszektorbeli hitelek	
	Komplexitás	Tőzsdén kívüli származtatott ügyletek értéke	20%
		Több joghatóságot érintő kötelezettségek	
		Több joghatóságot érintő követelések	
	Összekapcsoltság	Pénzügyi rendszeren belüli kötelezettségek	20%
		Pénzügyi rendszeren belüli eszközök	
		Hitelviszonyt megtestesítő értékpapírok kinnlévő állománya	
Kiegészítő módszertan	Kiegészítő indikátorok	Mérlegen kívüli tételek (hitelkeretek, garanciák)	20%
		Részesedés klíring- és elszámolási rendszerben	
		Letétkezelt eszközök	
		Bankközi követelések és/vagy kötelezettségek (hálózatelemzés)	
		Piaci tranzakciók volumene vagy értéke (hálózatelemzés)	

Forrás: MNB

3. Az egyéb rendszerszinten jelentős pénzügyi intézmények tőkepufferei

Az MNB az egyéb rendszerszinten jelentős intézmények mindegyikének sokkellenálló képességének erősítése érdekében – rendszerszintű jelentőségüktől függően – addicionális tőkepuffert írt elő 2017. január 1-jétől. Az addicionális tőkepuffer kalibrálása a rendszerszintű jelentőséget meghatározó, MNB módszertan szerinti pontszámok alapul vételével történt. Az előírható tőkepuffer jogszabályban rögzített maximális értéke 2021-től a teljes kockázati kitétség 3 százalékra növekedett a CRD V⁴ módosításai nyomán a korábbi 2 százalékos maximumról. Az MNB ezzel összhangban a rendszerszintű jelentőséggel bíró hitelintézetekre kivetett tőkepuffer ráta kalibrációjánál a 3 százalékig terjedő, jogszabályban megállapított teljes tartományt vizsgálja, ugyanakkor ezt csak a rendszerszintű jelentőséggel arányosan, a Pénzügyi Stabilitási Tanács az alábbi módszereket is figyelembe vevő értékelése által indokolt mértékig használja ki.

Az egyedi intézményi tőkepuffer ráták értékeinek meghatározásához az MNB rendszerszintű jelentőségük alapján homogén csoportokba sorolta az intézményeket. A csoportok kialakítása az MNB módszertan szerinti pontszámok, kritériumok és mutatók szintjén elvégzett klaszterezési vizsgálattal történt. A csoportok összetételének megállapításában a jelentős intézmények

⁴ Az Európai Parlament és a Tanács (EU) 2019/878 Irányelve

nemzetközi kontrollcsoportjainak szakértői kialakítása („peer analysis”) adott további támpontot. Ezzel a módszerrel a hasonló relatív jelentőséggel rendelkező külföldi intézmények eredményeinek hazai kalibrációval való konzisztenciáját vizsgálta meg az MNB. Végül a Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság (BCBS) által, a globális rendszerszinten jelentős intézményekre vonatkozó puffer ráták kalibrációjánál alkalmazott ún. „egyenlő várható hatás” („equal expected impact”) megközelítést⁵ is figyelembe vette az MNB. A megközelítés szerint a puffer ráták értéket úgy érdemes megállapítani, hogy bármely jelentős intézmény csődjé vagy kritikus stresszhelyzete által okozott várható externális, rendszerszintű költség egyenlő legyen.⁶ Az intézményeket csoportosító fentebbi vizsgálatok alapján a tőkepuffer ráták a csoportok tagjainak pontszámával arányosan növekednek, csoportonként legalább 0,5 százalékpontos lépésközökkel.

⁵ BCBS (2013): Global systemically important banks: updated assessment methodology and the higher loss absorbency requirement. <http://www.bis.org/publ/bcbs255.pdf>

⁶ A puffer ráták növelése csökkenti egy jelentős intézmény csődvalószínűségét, növeli stressztűrő képességét. Ha egy intézmény csődjé nagyobb externális társadalmi költséggel jár, akkor a csődvalószínűség mérséklésén keresztül a várható költség csökkenthető és kiegyenlíthető egy kisebb externális költséggel.